

SXEDIO.GN6

ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ 1955: Η ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΝΕΟΛΑΙΑΣ ΠΕΟΝ ΠΑΝΕΤΟΙΜΗ ΓΙΑ ΝΑ ΜΕΤΑΣΧΕΙ ΣΤΟΝ ΑΠΕΛΕΥΘΕΡΩΤΙΚΟ ΑΓΩΝΑ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ ΓΙΑ ΑΠΟΤΙΝΑΞΗ ΤΟΥ ΒΡΕΤΤΑΝΙΚΟΥ ΖΥΓΟΥ ΚΑΙ ΕΝΩΣΗ ΤΗΣ ΜΕ ΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ. ΟΙ ΑΓΓΛΟΙ ΤΗΝ ΚΗΡΥΣΣΟΥΝ ΠΑΡΑΝΟΜΗ

Ο Αρχιεπίσκοπος Μακάριος είχε αναφέρει στην ομιλία του το Γεννάρη του 1955 κατά την επιστροφή του από τα Ηνωμένα Έθνη κατά τη συζήτηση της προσφυγής της Ελλάδας για την Κύπρο, ότι η απόφαση του Κυπριακού λαού ήταν αμετάκλητη να απαλλαγεί από το ξένο καθεστώς.

Και δεν είχε άδικο γιατί ήδη είχε αρχίσει η προετοιμασία του ένοπλου αγώνα που θα στηριζόταν στη νεολαία της δεξιάς κυρίως, την οποία ήλεγχε απόλυτα μέσω της ΠΕΟΝ.

Ούτε η Αριστερά καλείτο να μετάσχει στον επαναστατικό ένοπλο αγώνα ούτε και οι Τούρκοι. Η Αριστερά διαφωνούσε με ένα ένοπλο αγώνα ενώ οι Τούρκοι διαφωνούσαν με ένα αγώνα που θα είχε ως στόχο την ένωση της Κύπρου με την Ελλάδα.

Για την προετοιμασία της νεολαίας δούλεψε πολύ σκληρά ο Παπασταύρος Παπαγαθαγγέλου, ιεροκήρυκας στην αρχή και μετέπειτα ιερέας του ιερού ναού Παναγίας Φανερωμένης Λευκωσίας.

Είπε ο Παπασταύρος σε αφήγηση του στον Σπύρο Παπαγεωργίου "Κυπριακή Θύελλα, 1955-59":

"Το 1953 έγινε η πρώτη επαναστατική οργάνωση με το όνομα ΚΑΡΗ (Κύπριοι Αγωνισταί Ριψοκίνδυνοι Ηγέται). Εις την σύμπραξιν της επαναστατικής αυτής Οργάνωσης οδηγήθημεν ως εξής:

"Κατά το έτος αυτό με επισκέφθησαν κάποιαν ημέραν εις το σπίτι μου της οδού Λεύκωνος, δύο άγνωστοι μου από την Ελλάδα. Ο ένας, ο αγαπητός και αείμνηστος τώρα Ιωάννης Ιωαννίδης Χατζηπαύλου, αγωνιστής και εξόριστος του 1931 από τη Δρούσια της Πάφου και ο άλλος, κάποιος Ρόκος (Θεόδωρος)

Καλλιανέσης απόστρατος αξιωματικός του Βασιλικού Ναυτικού και απόγονος του θρυλικού Παπαφλέσσα. Ετσι ο ίδιος συνέστησεν εαυτόν ύστερα από την συνάντησιν μας. Ηρχίσαμεν να συνομιλούμεν επί διαφόρων θεμάτων. Και εις το τέλος επέσαμεν εις το φλέγον δι' όλους μας θέμα της ενώσεως τη Κύπρου με τη Μάνα Ελλάδα.

Κάποια στιγμή οι δυο συνομιληταί μου, μου απεκάλυψαν ότι είναι μέλη μιας επαναστατικής οργανώσεως που συνεστήθη εις την Ελλάδα με το όνομα ΚΑΡΗ και μου εξήγησαν αν ήθελον να γίνω μέλος και να βοηθήσω. Παρενθετικώς το όνομα ΚΑΡΗ ελήφθη συμβολικώς από το όνομα ενός αιωνοβίου βράχου που ευρίσκετο εις την είσοδον του χωρίου Δρούσια της Πάφου,

Ακλόνητος βράχος εις τα πρόθυρα του χωριού επί χιλιάδες χρόνια. Ακλόνητος και η Οργάνωσις εις τας επιδιώξεις της, όπως ο βράχος. Σκοπός ένας και μόνος: Η Ενωσις. Και ο αγών μέχρι θανάτου διά την ένωσιν.

Χωρίς πολλήν διαδικασίαν απεδέχθην την πρότασιν διά να γίνω μέλος. Αι χριστιανικάί οργανώσεις της Λευκωσίας και τα συνεργαζόμενα με αυτάς θρησκευτικά ιδρύματα (η ΟΧΕΝ και τα παρακλάδια της (Ορθόδοξος Χριστιανική Ενωσις Νέων) και τα παρακλάδια της, μέλη όλα της ΠΟΘΟΙ (Παγκύπριος Οργάνωσις Ορθοδόξων Ιδρυμάτων) θα μας διέδιδον το έμψυχον υλικόν. Το άψυχον (οπλισμός) θα απεστέλλετο από την Ελλάδα, εις την οποίαν η ΚΑΡΗ είχε πολλούς πυρήνας. Με τους αυτούς φλογερούς πατριώτας είχαμεν αλληπαλλήλους συναντήσεις.

Συνεπής εις την υπόσχεσιν ήρχισαν την μύησιν μελών διά την ΚΑΡΗ. Μεταξύ αυτών ενθυμούμαι πρώτους τους αγαπητούς Πολύκαρπον Ιωαννίδην, Ανδρέαν Μαλέκον, Ανδρέα Χριστούδην και πολλούς άλλους".

Οπως αναφέρει ο Παπασταύρος βάση της οργάνωσης, αλλά και του ένοπλου κινήματος γενικά θα ήταν η νεολαία και ιδιαίτερα η νεολαία της δεξιάς που ήταν οργανωμένη στην ΠΕΟΝ, η οποία τελούσε υπό

την ηγεσίαν της Εθναρχίας.

Ο Παπασταύρος σε συνέντευξη του στον Παναγιώτη Παπαδημήτρη, είπε ότι η προετοιμασία των νέων γινόταν πρώτα στα κατηχητικά σχολεία και μετά στην ΟΧΕΝ. Εκεί γινόταν η περισσότερη δουλειά. Με τα λίγα εθνικά τραγούδια που τους δίδασκε ο ίδιος και με τον ενθουσιασμό που τους εμφυσούσε κάτω από την εικόνα του Χριστού, οι νέοι προετοιμάζονταν για ό,τι θα ακολουθούσε χωρίς και οι ίδιοι να αντιλαμβάνονται πλήρως την έκταση που προσλάμβανε.

Ο Παπασταύρος έκρινε τότε οι νέοι αυτοί θα ήσαν κατάλληλοι για να ορκισθούν ακόμα για να αγωνισθούν για την πατρίδα τους και σαν εΝτάσσονταν στην επόμενη οργάνωση, στην ΠΕΟΝ, τότε ήσαν πλέον για να αναλάβουν οποιαδήποτε αποστολή.

Η νεολαία της ΠΕΟΝ είχε δώσει το παρόν της πιο έντονα για πρώτη φορά στη συγκέντρωση της Φανερωμένης το Γεννάρη του **1952** σε γιορτασμό για την επέτειο του ενωτικού δημοψηφίσματος που έγινε στις **13** Ιανουαρίου.

Πιο έντονα εκδηλώθηκαν ακόμα οι νέοι στις **15** του μήνα, σαν άνοιξαν τα σχολεία όπου για πρώτη φορά αψηφώντας τις απαγορεύσεις της Κυβέρνησης κατέρχονταν σε διαδηλώσεις στους δρεμους και συγκροούνταν για πρώτη φορά με την Αστυνομία.

Η πρώτη σύγκρουση έγινε στην Πάφο όπου την Τρίτη **15** Ιανουαρίου **1952** οι μαθητές του Ελληνικού Γυμνασίου της πόλης αρνήθηκαν στην αρχή να μπουν στις τάξεις τους και συγκεντρώθηκαν στην αυλή, όπου ύστερα από θερμές ομιλίες συγκρότησαν διαδήλωση.

Επικεφαλής των **500** μαθητών τέθηκε ο δόκιμος της Ιεράς Μονής Αγίου Νεοφύτου Χριστόφορος, μαθητής του Γυμνασίου που κρατούσε την ελληνική σημαία.

Οι μαθητές κατευθύνθηκαν διά της λεωφόρου Αθηνάς προς το διοικητήριο για να επιδώσουν ψήφισμα διαμαρτυρίας για την άρνηση των Αγγλων να παραχωρήσουν στον Κυπριακό λαό την Ένωση.

Κοντά στον αστυνομικό σταθμό όμως τους περίμεναν αστυνομικοί με γκλομπς και ένας όρμηξε για να πάρει τη σημαία από τον σημαιοφόρο.

Ο δόκιμος Χριστόφορος του απάντησε:

"Θα κάμωμεν το καθήκον μας ως Έλληνες, κάμετε και σεις το ιδικόν σας".

Οι μαθητές προχώρησαν και έφθασαν έξω από το γραφείο του δημάρχου Γαλατόπουλου. Και εδώ η αστυνομία προσπάθησε να τους αποπλίσσει και ο Χριστόφορος φώναξε στον Γαλατόπουλο:

"Υφιστάμεθα τα κτυπήματα, αλλά δεν θα παραδώσουμε τη σημαία".

Οι αστυνομικοί αποχώρησαν. Δεν επέμεναν περισσότερο και τότε οι μαθητές μεταξύ των οποίων και οι Τάσσος Παναγή και Παύλος Χατζηκυριάκου κατευθύνθηκαν προς την Μητρόπολην, όπου παρέδωσαν την σημαία στο Μητροπολίτη.

Η παρέλαση έληξε με ελαφρούς μόνο μωλωπισμούς κατά την προσπάθεια των αστυνομικών να αφαιρέσουν τη σημαία από τον σημαιοφόρο. Αλλά επεισόδια δεν συνέβησαν, αλλά ήσαν ενδεικτικά του κλίματος που άρχισε να δημιουργείται και του ενθουσιασμού που καταλάμβανε τη νεολαία που ριχνόταν πια στον αγώνα.

Στη Λευκωσία οι μαθητές της Σχολής Σαμουήλ συγκεντρώθηκαν στην αυλή του σχολείου και τραγουδούσαν το θούριο "η Κύπρος μας που στέναζε τσους αιώνες σκλάβα".

Ο Διευθυντής Ανθούλης τελικά τους άφησε να επιστρέψουν στα σπίτια ατους φοβούμενος συγκρούσεις μια και η αστυνομία είχε κάμει την εμφάνιση της έξω από το σχολείο.

Οι μαθητές διαλύθηκαν και επέστρεψαν στα σπίτια τους αφού ενέκριναν ψήφισμα υπέρ της Ενωσης.

Παρόμοιες διαδηλώσεις έγιναν και στη Λεμεσό όπου οι μαθητές του Γυμνασίου της Εμπορικής Ακαδημίας και του Ανωτέρου Εμπορικού Λυκείου της πόλης ζήτησαν να τους επιτραπεί να οργανώσουν συγκέντρωση στο Δημόσιο Κήπο και σαν η αστυνομία τους απαγόρευσε κατευθύνθηκαν προς τον Ιερό ναό Αγίας Τριάδας.

Μετά από ομιλίες οι μαθητές απήγγειλαν τον πιο κάτω όρκο:

"Ορκιζόμεθα εις τα ιερά χώματα που πατούμεν

και τα ιερά κόκκαλα των προγόνων μας και των μαρτύρων της ελευθερίας που είναι θαμμένα σ' αυτά, να μείνωμεν πιστοί εις την φωνήν της πατρίδος και να αγωνισθώμεν υπερήφανοι και αδάμαστοι διά την ελευθερίαν μας".

Στη συνέχεια οι μαθητές κατευθύνθηκαν προς τη Μητρόπολη, όπου τους μίλησε για λίγο ο Μητροπολίτης Κιτίου Ανθιμος:

"Με υπερηφάνειαν και συγκίνησιν χαιρετίζω την μαθητικήν νεολαίαν της Λεμεσού, η οποία διέκοψε τα μαθήματά της, διότι η ελληνική Κύπρος εξακολουθεί να ζή εν δουλεία. Δύο έτη παρήλθον αφ' ότου ο Κυπριακός λαός υπέγραψε την απαιτησιν του να αποκτήση την ελευθερίαν του καλ εξέφρασε την αδάμαστον θέλησιν του ν' αγωνισθή διά την ένωσιν του με την Μητέρα Ελλάδα. Παρήλθον δύο έτη και όμως ο ελληνικός λαός εξακολουθει να είναι υπόδουλος εν πλήρει εικοστώ αιώνι.

Την παρελθούσαν Κυριακήν ο λαός μας εκλήθη εις Παγκύπριον Εθνικήν συγκέντρωσιν διά να διαδηλώση την θέλησιν του προς την κυρίαρχον δύναμιν, η οποία χρεωστά τον πολιτισμόν της εις το ελληνικόν Έθνος. Η Κυβέρνησις ηθέλησε να ματαιώση την συγκέντρωσιν, αλλ' ο κυπριακός λαός, συγκεντρωθείς υπό την σκέπην του ιερού ναού Φανερωμένης Λευκωσίας διεκήρηξε την θέλησιν το. Σεις είσθε οι νέοι οίτινες θα απατελέσετε την κοινωνίαν της αύριον και εις τους οποίους στηρίζομεν όλας τας ελπίδας μας διά την συστηματικοποίησιν του Κυπριακού αγώνος. Η Εθναρχούσα εκκλησία ίδρυσε την Παγκύπριον Εθνικήν Οργάνωσιν Νέων εις την οποίαν αύριον θα είσθε και σεις μέλη. Και με τη δικήν σας φυχήν και αδάμαστον θέλησιν θα μας οδηγήσετε προς την Ελευθερίαν, βαδίζοντες όλοι ομού τον ανηφορικόν της δρόμον.

Ζούμεν εις την εποχήν των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, εις τον αιώνα κατά τον οποίον ουδείς λαός πρέπει να είναι υπόδουλος. Οπως άλλοι υπόδουλοι λαοί, απηλευθερώθησαν, ούτω και η Κύπρος

θα γίνη συντόμως ένα κομμάτι της Ελλάδος, αγαπούμεν την Ελλάδα, ποθούμεν την Ελλάδα και θα ενωθούμεν μαζί της και δεν θα παύσωμεν να αγωνιζώμεθα δι' αυτήν. Ο Πανάγαθος Θεός, ο θεός της ελευθερίας, ο Θεός της Ελλάδος ενισχύει την αδάμαστον θέλησιν μας και την αδιάκοπον αγώνα μας διά να ανοίξη η θύρα της Ελευθερίας.

Διά να δυνηθή η κυρίαρχος δύναμις να μας προσάψη κατηγορίαν ότι είμεθα ταραχοποιοί, παρακαλώ να διαλυθήτε αμέσως και να συνεχίσετε τα μαθητικά σας καθήκοντα.

Ζήτω η Ελλάς, ζήτω η Ενωσις, ζήτω οι Βασιλείς της Ελλάδος Παύλος και Φρειδερίκη".

Στην Αμόχωστο οι μαθητές συγκεντρώθηκαν στο στάδιο ΓΣΕ όπου μίλησαν προς τους συγκεντρωθέντες οι μαθητές Γιαννάκης Μάτσης και Ανδρέας Παπαμιλιτιάδης.

Ακολούθησε παρέλαση με επικεφαλής τη σημαία διά των οδών της πόλης και οι μαθητές που απετελούσαν μια μικρή μόνο ομάδα φώναζαν συνθήματα υπέρ τη Ενωσης.

Παρόμοια εκδήλωση έγινε και στην Κερύνεια με ζητωκραυγές και συνθήματα υπέρ της Ενωσης.

Η νεολαία ξεχυνόταν πια στους δρόμους και καμιά δύναμη δεν μπορούσε να την συγκρατήσει. Ούτε ακόμα και η αποβολή του συμμαθητού τους Νικολάου Κουρσουμπά, του Γυμνασίου Λεμεσού που είχε αποβληθεί γιατί υπεκίνησε τις διαδηλώσεις στη Λεμεσό δεν τους φόβισε.

Στις 19 έμπαινε στο χορό πιο έντονα και η Κερύνεια όσο και η Μόρφου. Με την ευκαιρία ενωτικών διαδηλώσεων που είχαν γίνει από τους φοιτητές στην Αθήνα και την ονομαστική γιορτή του Αρχιεπισκόπου Μακαρίου οι μαθητές ξανάφησαν πάλι το μαθήματά τους.

Στην Κερύνεια οι μαθητές κατευθύνθηκαν προς τη Μητρόπολη με επικεφαλής την ελληνική σημαία ψάλλοντες εθνικά τραγούδια.

Η αστυνομία καιροφυλακτούσε, αλλά δεν χρειάστηκε να επέμβει. Σαράντα όμως μαθητές

κλήθηκα αργότερα στον αστυνομικό σταθμό όπου έδωσαν καταθέσεις για τη συμμετοχή του στη διαδήλωση.

Στη Μόρφου οι μαθητές κατευθύνθηκαν και πάλι με επικεφαλής την ελληνική σημαία προς τον ιερό ναό Αγίου Μάμαντος όπου μίλησαν προς τους συγκεντρωθέντες οι Χαράλαμπος Κωνσταντίνου και Ανδρέας Ζεμπύλας και ακολούθως ενέκριναν ψήφισμα υπέρ της ένωσης.

Με την εξέγερση της μαθητικής νεολαίας δεν ήταν άσχετη η ΠΕΟΝ η οποία κατηύθυνε πολλές από τις εκδηλώσεις ή συμμετέσχε σε αυτές.

Η ΠΕΟΝ προχώρησε σταδιακά και έχουσα τη βοήθεια της Εκκλησίας και του Αρχιεπισκόπου Μακαρίου στέρωσε για καλά και μέχρι τα μέσα του **1952** αριθμούσε **3.000** μέλη, ενώ ο Γενικός της Γραμματέας Σταύρος Ποσκώτης, με δήλωση του στις **6** Ιουνίου **1952** πρόβλεψε αύξηση τους σε **10.000** μέσα στους επομένους μήνες που θα κινητοποιείτο πολύ με βάση πρόγραμμα που είχε καταρτισθεί.

Πιο έντονο έδωσε το παρόν της η ΠΕΟΝ στις **8** Ιουνίου **1952** με μια πινακιδοφορία που οργάνωσε έπειτα από συγκέντρωση στη Λευκωσία προς υποστήριξη του έργου της Εθναρχίας.

Μετά τη συγκέντρωση κατά την οποία εγκρίθηκε ψήφισμα υπέρ της ένωσης, οι νέοι ξεχύθηκαν στους δρόμους χωρίς εκ των προτέρων να ζητήσουν την άδεια των αρχών.

Πάνω στο "πίκετς" αναγράφονταν συνθήματα όπως "Η Λευτεριά κερδίζεται με θυσίες", "Λευκοί δούλοι μόνον εμείς εμείναμε", "το κυπριακό στον ΟΗΕ", "Νέοι όλοι στις επάλξεις", "αμερικάνοι τι σημαίνει ελευθερία".

Οι νέοι της ΠΕΟΝ πέρασαν από τους κυριώτερους δρόμους της Λευκωσίας.

Η Αστυνομία δεν στάθηκε αντιμέτωπη με τους νέους που υπολογίζονταν γύρω στους **1000**, αλλά έγραψε τα ονόματα τους και στις **15** κάλεσε **21** από αυτούς και τους προσήψε κατηγορία για συμμετοχή σε παράνομη παρέλαση. Μεταξύ αυτών πουα κατηγορήθηκαν ήταν και

ο Γενικός Γραμματέας της ΠΕΟΝ Σταύρος Ποσκώτης από τη Λάρνακα.

Αλλά υπήρχε και συνέχεια. Και άλλες κεφαλές έπρεπε να πέσουν ή να σημειωθούν στα αρχεία της Αστυνομίας.

Έτσι γύρω στις **15** του μήνα η αστυνομία κάλεσε το "Γενικό Γραμματέα της τοπικής επιτροπής Λευκωσίας Τάκη Χαζηδημητρίου και τα μέλη της ίδιας επιτροπής Πέτρο Πετρίδη, Ηλία Υψαρίδη, Χρήστο Ελευθερίου και Ευστάθιο Γαλάζη και τους προσήψε κατηγορία ότι είχαν οργανώσει παράνομη συγκέντρωση τις **27** Μαΐου και ότι μετέσχαν σε παράνομη συγκέντρωση την επομένη του ίδιου μήνα.

Η **28η** Μαΐου ήταν η μέρα που η ΠΕΟΝ είχε οργανώσει δεξίωση προς τιμή Ελλήνων Συνδικαλιστών και δεν είχε ζητήσει την άδεια του διοικητή Λευκωσίας όπως προνοούσαν οι κανονισμοί.

Αλλά δεν ήταν η οργάνωση της δεξίωσης που είχε σημασία για το διοικητή ούτε και η άρνηση τους να ζητήσουν την άδεια του, αλλά το γεγονός ότι οι νέοι αυτοί, σαν η τοπική επιτροπή της κυριότερης επιτροπής της πρωτεύουσας ήσαν από τα πιο δραστήρια μέλη του Συμβουλίου της ΠΕΟΝ Παγκύπρια. Έτσι έπρεπε να τιμωρηθούν και αυτοί για να τρομοκρατηθούν και να σταματήσουν τις κινητοποιήσεις.

Εναντίον της ίδιας επιτροπής προσήφθη αργότερα και κατηγορία για τη διαδήλωση της **8ης** Ιουνίου.

Συνολικά κατηγορίες για την παράνομη παρέλαση προήφθησαν εκτός από τους προαναφερθέντες και εναντίον των Μιχαλάκη Στεφανίδη από το Βαρώσι, Ανδρέα Ιωάννου Μαύρου και Χριστάκη Σέργη Μασωνίδη από τη Λευκωσία, Νίκου Κ. Χριστοδουλίδου, Γεωργίου Χρυσάνθου, Ανδρέα Πολυδώρου, Ανδρέα Χρ. Μούστρα, Ανδρέα Σ. Κολιανδρή, Σάββα Κωνσταντίνου, Ανδρέα Δ. Σεϊτάνη και Τάκη Ν. Τζωνή όλων από την Εγκωμη, Ιωάννη Κ. Ζίττη από το Στρόβολο, Ανσδρέα Αχιλλέως από την Αίγυπτο και Παναγιώτη Θεοχάρη από την Εγκωμη και Ανδρέα Κ. Βαλανίδη από το Στρόβολο.

Στη δίκη τους που έγινε στις **29 Ιουλίου 1952** όλοι οι ένοχοι εκτός από τον Ηλία Υψαρίδη και το δικατήριο τους καταδίκασε σε εγγύηση **25** λιρών τον καθένα. Μόνο οι Ποσκώτης και Ελευθερίου καταδικάστηκαν σε πρόστιμο πέντε λιρών ή σε φυλκισή ενός μηνός.

Επιβάλλοντας τις ποινές ο δικαστής Λ. Ζήνωνος προειδοποίησε ότι και οι συγκεντρώσεις για πολιτικούς λόγους στο οίκημα της ΠΕΟΝ ήσαν αντίθετοι με τον υφιστάμενο Νόμο και έπρεπε να το είχαν καλά υπόψη τους.

Η Νεολαία όμως δεν φοβόταν πια. Συνέχισε τη δράση της πιο έντονα και θα έδινε το παρόν στη συνέχεια δυναμικά.

Η απάντηση της Κυβέρνησης δεν καθυστέρησε καθόλου. Κήρυξε την οργάνωση παράνομη.

Όμως αυτή συνέχισε να δρα στην παρανομία και ήταν από αυτήν την οργάνωση που ξεπήδησαν αργότερα οι πρώτοι μαχητές όπως ο Χαράλαμπος Μούσκος και Μάρκος Δράκος που έπεσαν αργότερα στη διάρκεια του ένοπλου αγώνα.

Έτσι με τη νεολαία καλά οργανωμένη ο Μακάριος άρχισε να προειδοποιεί την Αγγλία ότι ο αγώνας του Κυπριακού λαού δεν θα σταματούσε, αλλά αντίθετα άφηνε υπαινιγμούς ότι θα διεξαγόταν και με άλλα μέσα.